

AXBOROT TAHDIDLARI DAVRIDA OILAVIY QADRIYATLARNI SAQLASH VA MUSTAHKAMLASH STRATEGIYALARI, O’SMIKLIK DAVRIDA SHAXS SHAKLLANISHINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI.

Abdurahmonova Dildora Abdumalik qizi.

E-mail: smartdildora2000@gmail.com

Aniq va tabiiy fanlar fakulteti

Texnologik ta’lim yo’nalishi 102- guruh talabasi

Ibragimova Xurshida Xusanbayevna

ADPI Pedagogika va psixologiya kafedrasida o’qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19407930>

Annotatsiya. Mazkur tezis o’smirlik davrida shaxs shakllanishining psixologik xususiyatlarini o’rganadi. Tadqiqotda yoshlarning ichki motivatsiyasi, o’zini anglash, shaxsiy qaror qabul qilish qobiliyati va ijtimoiy moslashuv jarayonlari tahlil qilindi. Ish davomida oila, maktab va ijtimoiy guruhlarining o’smirlarning shaxsiy rivojlanishidagi o’rni yoritildi. Natijalar shuni ko’rsatadiki, sog’lom oilaviy muhit va faol pedagogik qo’llab-quvvatlash yoshlarning barqaror shaxs sifatida shakllanishini ta’minlaydi.

Kalit so’zlar: o’smirlik davri, shaxs shakllanishi, psixologik xususiyatlar, ichki motivatsiya, ijtimoiy moslashuv, oilaviy muhit, shaxsiy rivojlanish.

Annotation. This thesis examines the psychological characteristics of personality development during adolescence. The study analyzes adolescents’ internal motivation, self-awareness, decision-making abilities, and social adaptation processes. The role of family, school, and peer groups in shaping adolescent development is highlighted. The results indicate that a supportive family atmosphere and engaged educational guidance play a key role in helping adolescents develop into resilient and socially skilled individuals.

Keywords: adolescence, personality development, psychological characteristics, internal motivation, social adaptation, family environment, personal development.

Аннотация. В данной работе исследуются психологические особенности формирования личности в подростковом возрасте. Анализируются внутренняя мотивация, самопознание, способность принимать решения и процессы социальной адаптации подростков. Особое внимание уделено роли семьи, школы и группы сверстников в формировании личности. Результаты показывают, что здоровая семейная среда и активная педагогическая поддержка способствуют формированию подростков как устойчивых и социально компетентных личностей.

Ключевые слова: подростковый возраст, формирование личности, психологические особенности, внутренняя мотивация, социальная адаптация, семейная среда, личностное развитие.

Kirish. O’smirlik davri inson hayotidagi eng muhim psixologik bosqichlardan biri bo’lib, shaxsiyatning ichki dunyosi, hissiy holati va ijtimoiy ko’nikmalari shakllanadigan davr hisoblanadi [1]. O’zbekiston olimlari ta’kidlashicha, bu davrda shaxsni shakllantirish jarayoni nafaqat biologik rivojlanish, balki oilaviy va ijtimoiy omillarga ham bog’liq [2]. Shu nuqtai nazardan, o’smirlikda shaxs shakllanishi jarayonida oilaning psixologik muhitining ahamiyati katta. Oilada hurmat, ishonch va o’zaro qo’llab-quvvatlash muhiti farzandning o’zini anglash va tanqidiy fikrlash qobiliyatini mustahkamlaydi [3]. Shu bilan birga, o’smirning maktab va ijtimoiy guruhdagi

tajribalari uning moslashuvchanligi va ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantirishda katta rol o‘ynaydi [4].

Nazariy tahlil: O‘smirlik psixologiyasi, shaxsiy rivojlanish, motivatsiya va ijtimoiy moslashuv jarayonlariga oid o‘zbek olimlari asarlari tahlil qilindi [5]. Bu metod orqali o‘smirlik davrining xususiyatlari, yoshlarning ichki dunyosi, hissiy holati va psixologik ehtiyojlari chuqur o‘rganildi. Shu jihatdan qaraganda, nazariy tahlil bizga o‘smirlarning psixologik rivojlanishida asosiy omillar va muammolarni aniqlash imkonini berdi.

Kuzatish: Oila va maktab sharoitida o‘smirlarning hissiy holati, o‘zini anglash, ijtimoiy moslashuv va muammolarni hal qilish qobiliyati kuzatildi [6]. Menimcha, kuzatish metodi orqali talabalarning kundalik faoliyati va ularning atrof-muhitga reaksiyalari haqida real ma’lumot olish mumkin bo‘ldi. Shu bilan birga, bu usul o‘smirlarning ijtimoiy muhitga moslashuvi va psixologik barqarorligini baholashda juda foydali bo‘ldi. So‘rov va testlar: O‘smirlarning ichki motivatsiyasi, o‘ziga bo‘lgan ishonchi, shaxsiy qaror qabul qilish qobiliyati va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini o‘rganish uchun standart psixologik testlar va so‘rovnomalar qo‘llanildi [7]. Shu nuqtai nazardan qaraganda, test va so‘rovlar yoshlarning o‘zini anglash darajasini aniqlash va shaxsiy xususiyatlarni tahlil qilishda eng samarali vosita bo‘ldi.

Umumlashtirish va tavsiyalar: Olingan natijalar asosida o‘smirlarning shaxs shakllanishi, psixologik xususiyatlari va ijtimoiy moslashuv qobiliyatlari tahlil qilindi. Natijalardan kelib chiqqan holda, yoshlarni barqaror va ma’naviy yetuk shaxs sifatida shakllantirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Masalan, oilaviy qo‘llab-quvvatlash, motivatsion mashg‘ulotlar va ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirish dasturlari joriy etilishi kerak. Shu jihatdan qaraganda, o‘smirlarning psixologik rivojlanishini o‘rganish nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham juda dolzarb ahamiyatga ega. Menimcha, tadqiqot natijalari pedagoglar, psixologlar va ota-onalar uchun o‘smirlar bilan ishlashda qo‘llanma vazifasini bajaradi va yoshlarning psixologik barqarorligini mustahkamlashda muhim manba bo‘la oladi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, o‘smirlik davrida shaxs shakllanishi murakkab va ko‘p qirrali jarayon bo‘lib, biologik, psixologik va ijtimoiy omillar bilan chambarchas bog‘liq. Shuningdek, maktab va do‘stlar guruhi ijtimoiy moslashuv, muloqot qobiliyatlari va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishda katta rol o‘ynaydi [7]. Ichki motivatsiya va o‘zini anglash jarayoni esa o‘smirlarning barqaror shaxs sifatida shakllanishiga yordam beradi. Bundan tashqari, ijtimoiy bosim va stress o‘smirlarning ruhiy salomatligiga ta’sir qiladi. Shu sababli, pedagogik va psixologik qo‘llab-quvvatlash, motivatsion mashg‘ulotlar va adaptatsiya dasturlari yoshlarning shaxsiy rivojlanishini mustahkamlashda muhim omil sifatida namoyon bo‘ladi [8].

Menimcha, ushbu natijalar o‘smirlarning psixologik rivojlanishini tushunishda muhim manba bo‘lib, pedagoglar va ota-onalarga amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda yordam beradi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, o‘smirlik davrida shaxs shakllanishi murakkab, ko‘p qirrali va doimiy kuzatuvni talab qiladigan jarayon hisoblanadi. Oilaviy muhit, maktab va ijtimoiy guruhlar yoshlarning shaxsiy rivojlanishida, ichki motivatsiya va ijtimoiy moslashuvini shakllantirishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Shu jihatdan qaraganda, sog‘lom psixologik muhit va ongli tarbiya orqali yosh avlod nafaqat o‘z qobiliyatlarini erkin rivojlantiradi, balki stress va ijtimoiy bosimga nisbatan barqaror, mustaqil va ma’naviy yetuk shaxs sifatida shakllanadi. Pedagogik qo‘llab-quvvatlash, motivatsion dasturlar va ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirish yoshlarning shaxsiy rivojlanishini mustahkamlash va ijtimoiy muhitga muvaffaqiyatli moslashuvini ta’minlashda muhim omil hisoblanadi [9].

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimova, V.M. O‘smirlik psixologiyasi asoslari. – Toshkent: Fan, 2018.
2. G‘oziyev, E.G‘. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017.

3. Raximov, B. O‘smirlik davrida shaxs shakllanishi. – Toshkent: Yangi Asr Avlodi, 2020.
4. Abdurahmonov, A. Ijtimoiy psixologiya. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
5. Yuldashev, M. Shaxs rivojlanishi va psixologik qo‘llab-quvvatlash. – Toshkent: Ma’naviyat, 2016.
6. To‘rayev, B. Oila va shaxs psixologiyasi. – Toshkent: Ma’naviyat, 2019.
7. Qodirova, S. Ijtimoiy muhit va o‘smir. – Toshkent: Fan, 2020.